لیکونکی : جفری دی ساکس «Jeffrey D.Sachs».

منبع اود خپریدو نیټه : کمان دریم «2026-10-20»

ژباړونکی : پوهندوی دوکتور سیدحسام «مل».

اور وژونکي د مې په ۲۴، ۲۰۲۶ کې د اوکراین په پلازمینه کیف کې د روسیې د بریدونو وروسته د یوې سختې زیانمنې شوې ودانۍ په ځای کې د اور وژنې لپاره کار کوي، چې د روسیې لخوا په اوکراین د برید په جریان کې رامنځته شوې وه) .عکس د ولادیسلاو موسینکو لخوا AFP / د ګیټي امیجز له لارې(

په اوکراین کې د سولې لپاره یو چوکاټ

A Framework for Peace in Ukraine

دا وړاندیز شوې هوکړه— چې موخه یې د داسې یوې شخړې پای ته رسول دي چې د سلګونو زرو انسانانو د ژوند بیه یې پرې کړې او لا هم پکې د نښتې خطر شتون لري— یوازې د جګړې پر ظاهري نښو نه، بلکې پر اصلي لاملونو تمرکز کوي.

This proposed settlement—designed to help end a conflict that has cost hundreds of thousands of lives and carries a continuing risk of confrontation—addresses the causes of the war rather than only its symptoms.

په اوکراین کې جګړه داسې شرایطو پر بنسټ د ټل لپاره پای ته رسول کېدای شي چې د اوکراین دولتي حاکمیت خوندي کړي، د روسیې امنیتي اندېښنې حل کړي، او په اروپا کې د یوه پایښت لرونکي امنیتي نظم لپاره بنسټ کېږدي . په ناروې کې د خبرو اترو د یوې بلې پراو د پیلېدو په درشل کې، زه د یوې داسې هوکړې وړاندیز کوم چې د یو واحد کڅوړې (پکیج) په بڼه وي؛ د اوکراین او روسیې لخوا لاسلیک شي؛ د ملګرو ملتونو د امنیت شورا لخوا د منشور د اووم فصل(Chapter VII) پر بنسټ تصویب شي؛ او د امنیت شورا د پنځو دایمي غړو او نورو هغو هېوادونو لخوا په ګډه تضمین شي چې غواړي په دې پروسه کې ګډون وکړي . دا وړاندیز د "نه ېېلېدونکي امنیت " (indivisible security) پر هغه اصل ولاړ دی چې د هلسنکي په وروستي سند او د پاریس په منشور کې بیان شوی دی .

په دې کڅوړه یا چوکاټ کې به څلور بنسټیزې ژمنې شاملې وي:

لومړی، د اوکراین دایمي بېطرفي ده، چې د ۱۹۵۵ کال د اتریش د قانون پر بنسټ په یوه اساسي قانون کې شاملیږي. دا به اوکراین بیرته هغه لومړنۍ درېځ ته ورګرځوي چې په ۱۹۹۰ کال کې د "دولت د حاکمیت په اعلامیه" کې ټاکل شوی و. اوکراین به په هېڅ ډول پوځي اتحاد کې شامل نه شي او نه به د نا ټو، اروپایي اتحادیې ، د هغوی د غړو هیوادونو او یا هم روسیې هېڅ ډول بهرنۍ اډې یا ځواکونه په خپله خاوره کې ځای پر ځای کړي. بېطرفي د بې وسلې کولو په معنی نه ده، او اوکراین به د خپلې دفاع لپاره وسله وال ځواکونه ولري.

دویم دا چې اوکراین به د یو دایمي بې طرفه دولت په توګه په اروپایي اتحادیه کې د غړیتوب هڅې پر مخ وړي. په دې پروسه کې به د آیرلینډ د ماډل په څېر، د غړیتوب په ټرون کې د بېطرفۍ یو پروتوکول شامل وي، او روسیه به تایید کړي چې په اروپایي اتحادیه کې د اوکراین غړیتوب د روسیې له امنیت سره په ټکر کې نه دی.

دریم، د اوربند یوه کربنه ده چې د ټرون د لاسلیک پر مهال د دواړو لوریو ترمنځ د تماس پر کربنه ټاکل کیږي. هر لوری به د کربنې په خپله غاړه کې عملي واک ولري، خو هېڅ یو لوری به د بل لوري ځمکنۍ ادعاوې په رسمیت ونه پېژني . همدارنګه ، دواړه لوري به ژمنه کوي چې په راتلونکي کې د هر ډول بدلونونو پر مهال به له زور څخه کار نه اخلي. دا تګلاره د دواړو هیوادونو له اساسي قوانینو سره همغږې ده، ځکه چې دغه قوانین د خاورې د سپارلو یا پرېښودلو مخه نیسي او یا یې په کلکه محدودوي.

تاسو داسي خبرونه د لويو رسنيو (کارپوريټ ميډيا) څخه نه شئ ترلاسه کولی. يوازې خپلواکه ژورنالیزم چې د هغو خلکو لخوا تمويل کيږي چې د يوې غوره نړۍ په جوړولو باور لري — کولی شي ريښتيني او د باور وړ ورځني خبرونه وړاندې کړي. مهرباني وکړئ زمونږ د مني کمپاين (Fall Campaign) ملاتړ وکړئ.

څلورم، ختيځ لور ته د ناټو د پراختيا پای ته رسول دي. د ټرون د لاسليک پر مهال، د شمالي اتلانتيک شورا (North Atlantic Council) به اعلان وکړي چې نا ټو به اوکراين يا په ختيځه اروپا او سويلي قفقاز کې نور نوي غړي ونه مني؛ په دې توګه به د ۲۰۰۸ کال د بخارست ژمنه لغوه شي.

دا هوکړه به د لاسليک پر مهال د د ښمنيو د دايمي پای په توګه نافذ شي (نه د يو لنډمهاله اوربند په توګه)، او د دې مادې به د نړيوالې څارنې لاندې په پراوونو کې پلي کيږي. هيڅ يوه برخه به په جلا توګه تر بحث لاندې نه نيول کيږي، او له هيڅ لوري څخه به غوښتنه نه کيږي چې د ټرون له لاسليک دمخه کوم امتياز ورکړي.

د ځمکنۍ برخې په اړه تنظيمات داسې ډيزاين شوي چې د دواړو لوريو اندېښنې او ادعاوې په پام کې ونيسي. اوکراينې ځواکونه به د دونيتسک سيمې له هغه برخې څخه ووځي چې اوس يې په واک کې لري، او دا سيمه به په يو غير نظامي ځانګړي زون بدله شي. روسي ځواکونه به هلته داخل نشي، موجوده سيمه ييزه ملکي اداره به خپل فعاليت ته دوام ورکړي، او د هغې وروستۍ حالت به خبرو اترو ته پرېښودل شي . روسيه به د نيپروپيټروسک سيمې او کينبورن سپيټ څخه له هغو سيمو څخه ووځي چې په خپل کنټرول کې لري. د روسيې-اوکراين پولې دواړو خواوو ته به د شما لي امنيتي زون غير نظامي شي، او روسي ځواکونه به هغه سيمې پرېږدي چې دوی يې په خارکيف او سومي سيمو کې لري ځکه چې اوکراينې ځواکونه له خپل اړخ څخه وځي. د زاپوريژيا اټومي بريښنا فابريکه به د IAEA د خوندیتوب نظارت سره د روسيې تر کنټرول لاندې پاتې شي او د خپلې بريښنا يوه موافقه شوې برخه به اوکراين ته په قيمت وپلوري.

يو غير نظامي کمربند به د اوربند کربنې دواړو خواوو ته وغځيږي، درنې وسلې او د اوږد واټن برید سيستمونه به موافقو فاصلو ته بيرته واخيستل شي، او د دواړو خواوو په سرحدي سيمو کې به د ځواکونو متقابل حدونه پلي شي. په تور سمند ر او ازوف سمند ر کې، سوداګريز نيويګيشن به د ټولو اوکراينې او روسي بندرونو لپاره وړيا وي ، او په بار وړلو او بندرونو بريدونه به منع وي.

په اوکراين کې جوړجارۍ بايد په ټوليزه توګه د اروپا د امنيت ترميم هم پيل کړي. ناټو او روسيه به په اروپا کې د ځمکې له لارې د توغول کښونکو منځمهاله توغندیو په ځنډولو موافقه وکړي، په کوم اضافي ايالت کې د اټومي وسلو له ځای پر ځای کولو څخه ډډه وکړي، او د ناټو-روسيې شورا به بيرته راولي. د دواړو خواوو عادي ډيپلوماټيکې اړيکې

به بیرته راشي. دواړه خواوي به له ۲۰۱۰ کال راهیسي په اروپا کي د امنیت او همکاری سازمان لومړی سرمشریزه غونډه جوړه کړي ترڅو د جوړ جاړي څا رنه ، د وسلو محدودیتونه تایید او د حقونو په اړه د احکامو څارنه وکړي.

د ژبې، تعلیم، کلتور او مذهب پوښتنې به د اروپایي معیارونو سره سم حل شي، د روسیې ژبه به د اوکراین د نورو اقلیتي ژبو په څیر چلند شي ، او روسیه به د اوکراینې ویناوالو او مذهبي ټولنو په وړاندې ورته مکلفیتونه ومني . د افراطیت او هڅونې په اړه ټول مکلفیتونه به متقابل وي او د OSCE لخوا به یې څارنه کیږي. د جګړې بندیان به په ټولیز ډول تبادله شي، نیول شوي ملکي وګړي به خوشې شي، او جلا شوي ماشومان به د خپلو کورنیو سره یوځای شي.

بندیزونه به د ۲۰۲۷ کال په جریان کې لرې شي. د روسیې غیر فعاله خپلواکه شتمنی به هم خوشې شي، او په دواړو خواوو کې به ضبط شوي یا غیر فعاله شوي شخصي ملکیتونه بیرته راګرځول شي. د اروپایی پانګونې بانک لخوا اداره کیدونکی د بیارغونې یو نړیوال فنډ به د کرښې په دواړو غاړو کې د بیارغونې تمویل وکړي، د ټولو خواوو، روسیې په ګډون، د تاوان پرځای په ګډه هڅه کې. د اوکراین له لارې د ګاز و لیږد هر چیرې چې لیواله پیرودونکي وي بیا پیل کیدی شي، پرته له دې چې د اروپایي اتحادیې لخوا د روسیې ګاز پیرودلو لپاره کومه ژمنه وشي.

د ناټو څخه بهر هیوادونو څخه د بې وسلې څارونکو د OSCE د څارنې ماموریت لخوا د جدي سرغړونې راپور به د تضمین کونکو ترمنځ مشورې او امنیت شورا ته راجع کړي. اوکراین به مارشل لا پورته کړي او د OSCE د څارنې لاندې به ټاکنې ترسره کړي، او نوی ټاکل شوی ویرخونا رادا به دا جوړجاړی تصویب کړي او د بې طرفۍ په اړه د اساسي قانون قانون به تصویب کړي، پداسې حال کې چې د روسیې فدرالي شورا به یې په ورته مرحله کې تصویب کړي.

دا وړاندیز شوې هوکړه، یوازې د جګړې د نښو پر ځای، د هغې اصلي لاملونه په نښه کوي .اروپا تر دېره حده د سولې د طرحې له جوړولو څخه لرې پاتې شوې ده .د داسې یوه چوکاټ په وړاندې کولو سره، اروپایي حکومتونه کولای شي د اروپا د نه ببلیدونکې امنیت په رامنځته کولو کې مخکښ رول ولوبوي او د داسې یوې جګړې په پای ته رسولو کې مرسته وکړي چې د سلګونو زرو انسانانو د ژوند د له لاسه ورکولو لامل شوې او لا هم د اتومي قدرتونو ترمنځ د نښتې خطر ورسره مل دی

---------- په درناوي «28-10-2026»